

pontja az évek során egyre csiszolódott, gazdagodott. Számunkra, a tanyák összehasonlító vizsgálata szempontjából fölbecsülhetetlen értékű, hogy nem statikus állapotrajzot ad, hanem 1906-7 tájától a termelőszövetkezeti átszervezésig változásában írja le a tanyai ember szűkebb környezetét, mindennapi munkáit és ünnepeit.

1973-ban megírta a Papp család történetét, amivel klasszikus krónikás föladatra vállalkozott: 200 évre visszatekintve, időrendben ismerteti a családtörténetet, elsősorban a szónagomány, kis részben az egyházi anyakönyvek alapján.

Külön kell szólnom arról az érzelmi kötődésről, amely Papp Imre írásainak javát áthatja. Vélhetjük: kézenfekvő, hogy valaki szűkebb környezetéről, életének darabjairól nem szentvitenül, nem száraz tárgyilagossággal ír — pedig mennyi példát tudnánk említeni a szikár tudományosságra ott, ahol a személyes hang — ha élmény van mögötte — megengedhető. Papp Imre szeretettel járta körül a szentesi tájat, a tanyai házat a dónáti Papp tanyáról írva. Bevezető sorai XVII—XVIII. századi tollforgatók — *Bethlen Kata*, *Mikes Kelemen* — régies, de nála természetesen ható stílusfordulatait idézik: „Most én, amikor az íróeszközt íme kézbevettem, az én szűkebb hazámról, Dónátról kívánok írni. Dónátról vagy még inkább arról a dónáti kis tanyáról, ahol leéltém már isten kegyelméből több mint 6 évtizedet. Ahol tapasztam egy életlen át a búzatermő rónának az időjárás szeszélyétől függően száraz, kőkemény vagy sokszor az esőtől sárossá vált, nagyon is tapadó rögeit...”

Látom, amint a Szentesi felőli országúton jövök, a dónáti vasúti megálló mellett a határutra befordulva, majd csakhamar elérve a *Báró fája* néven ismert fasort, annak a fasornak az elején már be is fordulhattunk a közel másfélszáz öl hosszú bejáróútra, mely tanyánkhoz vezetett. Azon beérve látom kis tanyácskánk egyszerű, múlt századbeli típusú épületeit...”

A parasztlelet krónikásáról szólva nem csupán hitelességét, hűségét kell kiemelni, szót érdemel önérzete is — amely párosult a tollforgató ember kötelező felelősségével. Tudta, hogy amiről ír, mindaz megörökítésre érdemes. Ebben pályamunkáinak bírálói is igyekeztek megerősíteni, serkentve őt a további munkára. Egyik legutóbbi dolgozata bevezetőjében így írt: „Erről kívánok most mind a jelen, mind a jövő nemzedékek számára beszámolni...”

Móricz Zsigmond írta 1917-ben Tömörkény István utolsó könyvéről: „Forrás-munkája lesz ez annak az életnek, mikor a magyar nép egész életfelfogása s maga az élete tökéletesen átalakul.” Móricz sorai fél évszázad múltán pontosan ráillenek Papp Imre életművére. A század elején a magyar paraszt hagyományos életmódja, amiről Tömörkény hírt hozott, már átalakulóban volt. Papp Imre épp a századfordulón, ebbe a bomlani, illetve polgárosodni kezdő paraszti világba született, megélte ennek változásait, és amikor 53 éves korában néprajzi írásokba fogott, jó emlékezete, kiváló megfigyelő készsége révén fölidézte mindazt, amit megélt, az öregektől hallott, tapasztalt. A szentesi református egyház krónikásává szegődött 24 évvel ezelőtt, de az egész szentesi parasztság, különösen a tanyán élő kisparaszt réteg krónikása lett. Méltó arra, hogy munkáit a jelen és jövő nemzedékek megismertessük. Írásait forrásmunkául használhatja a néprajztudomány, az agrártörténet, a szociológia, a nyelvjáráskutatás, Szentesen pedig nemzedékek szülőföldismerete, önismerete növekedhet, táplálkozhat belőle.

Dr. Juhász Antal

Az ország közepe

Kevesen tudják, hogy a szegedi műúttól Orkénynél letérve, onnan alig nyolc kilométernyire találjuk az ország közepét jelző oszlopot. Pusztavacs, a forgalmi úthoz csatlakozó 2 kilométeres bekötőtűt végén, ma már nagyrészt fésűs beépítésű utcákkal, egy XV. században épült templom romjával, az ország közepét jelző oszloppal,

no és gyönyörű erdejével várja, hívja az érdeklődőket.

Vacs első alkalommal 1280-ban szerepelt az oklevelekben, *Och* néven. Ebben az időben a mai Pest megye területén, Nagykörös után a második legnagyobb mezőváros volt. Zsigmond király adománya révén a Némai Koloscsalád birtokába került, ők építették a

ma már csak romokban látható templomot.

A templom tornya kb. 5 méter magasságig, míg a hajófalak teljesen léglábol épültek. A torony további 6—7 méteren megmaradt része kőből készült. A hajó hosszfa az északi oldalon 5—6 méter hosszan 5 méteres magasságról 1 méterre csökken.

A török hódoltság alatt a falu teljesen elpusztult, a templom is súlyosan megrongálódott és a jelenlegi romos állapotát ekkortól számíthatjuk. A romtemplomról szóló irodalom művészettörténeti szakkönyvekben szerepel. Fesztay Árpád olajfestménye, Morelli Gusztáv fametszete a századfordulótól található meg.

Pusztavacs újabb betelepülése a XVIII. század végén kezdődött meg, s ma kétezres lakossága büszkén viseli az „ország közepe” címet.

„Ha az ország határait egy négyszögbe helyeznénk, a meghúzott átlók Pusztavacsban metszenék egymást — magyarázta Padt József, az általános iskola

igazgatója. Vacson ma már egymásnak adják a kilincset a turisták. A magyar pamutipar sportklubjának természetjárói és iskolánk 2380. sz. Petőfi Sándor Úttörőcsapata az úttörőparkban helyezte el az ország földrajzi közepét jelző emléktáblát.”

Budapesttől hatvan kilométerre, az ország közepén, a tizenhétezer hektáros vacsi védett östölgyesének álljában állnak még az ötszáz esztendőös templom megmaradt falai. Mesélnek a múlttól, mesélnek a jelenről. Az erdőben a galagonya, a vadkörte bőven nyújtja termését, a fej nagyságú özlübgomba, a csiperke terülj asztalként nyújtja izes falatait. A tavasz gyöngyvirágot, s az Órdomb környékén elérülő árvalányhaj-mezőket szinte kaszálni lehetne.

Szerény megjegyzés: az idegenforgalmi propagandának érdemes lenne nagyobb figyelmet szentelni az „ország közepére”, a műemlékre és nem utolsósorban Pusztavacs gyönyörű értéjére.

Fábián Miklós

Regölők a szombathelyi múzeumfaluban

A Vas Népe karácsony előtti számában olvashatták a vas megyeiak, hogy Szombathelyen, a Múzeumfaluban a *Petőfi Sándor utcai Általános Iskola honismereti szakkörének tagjai* „pásztoroznak és regölnek” december 22-én és 23-án délután. Az egyszerű hír, s bizonyára az iskolák közti szolidaritás valóságos városi népvándorlást idézett elő. Öröm volt látni az iskolások csoportos bevonulását, valamint az autókkal és autóbuszokkal érkező kíváncsi látogatók nagy tömegét.

A délután 2 órai kezdésre „telt udvar” várta a megérkező regölő csoportot, akik bemutatójuk előtt állg tudták magukat kivonni a fotósok pergőtűzéből. Magabiztosan kiállottak be a Múzeumfalu Alsóságról betelepített háznak pitvarából a konyhába: „Szabad-e rególni?” A „Gyertek!” válaszra bátran lépdéltek be a regösök. Bej már „telt ház” (szoba) várta a csoportot

megfelelően felkészítve: az asztalon gyertyafényes karácsonyfa, alatta kicsi „beflehem” teljes díszletével, és közlében erre az alkalomra a háziasszony szerepét betöltő „nénike” az előkészített ajándékokkal.

Az 5 tagú csoportot *Bokafi Antalné*, nyugdíjas tanár, honismereti szakkörvezető tanította be nagyon sikeresen a férje által gyűjtött vasi pásztorozók és regölések felhasználásával. Remekeltek a gyerekek a vasi néphagyományból, egymás után többször is megismételték a kedves népszokást, mindaddig, míg csak tartott a kíváncsi közönségből az udvaron.

Mindenki hálás volt a kitünő ötletért, mely az előző évi próbálkozó kísérlet után most már teljes polgárjogot nyert a Múzeumfaluban, és évről évre várva várt népszokása lesz az érdeklődő városiaknak és környékbelieknek.

Laky Rezső

